

*Lynč aneb situaci ve „středočeském Buchnově“ nám musí vysvětlit americký Žid. (ilustrační foto: **Dva Romy odsoudili za útok v Duchcově**, Blesk 19. března 2014)*

Autor: Václav Jan

Přehlídka antirasisticky angažovaných titulů v dramatické tvorbě domácí i zahraniční (zejména severské) provenience na obrazovkách České televize je odrazem sílícího proudu popkulturní tematizace progresivních a preferovaných společenských témat prostřednictvím žánrů konzumovaných nejširší cílovou skupinou, jako jsou typicky kriminální seriály a filmy. Mezi ně se zařadil právě vysílaný tuzemský seriál **Lynč**.

V den vysílání premiéry jeho prvního dílu si uvědomělý divák České televize v hlavním vysílacím čase přišel na své. Mohl postupně na obou hlavních programech sledovat díla, která výrazovými prostředky své doby alarmují proti nebezpečí bílého **rasismu**. Tato harmonie podzimního večera pod taktovkou angažované dramaturgie mohla působit až trochu přeexponovaně, ve skutečnosti to však není žádná výjimka, nýbrž pravidlo, a především zákonitý výsledek rostoucí kumulace atributů výchovného konceptu veřejnoprávního média v neoliberalistické společnosti.

Od 20 hodin v pondělí 22. října odstartovala na prvním programu minisérie **Lynč**. Jde o kriminální drama zasazené do prostředí českého maloměsta. Jazykem Kavčích hor: „*Ústředními tématy budou rasová diskriminace a xenofobie. Příběh je o sociálních předsudcích k romské menšině.*“ Na seriálu se podílel i americký „poradce“, ostřílený

scénárista Harold Apter. Scénáristé se inspirovali slavnou fotografií zlynčovaných Afroameričanů od Lawrence Beitlera z roku 1930.

Herec Marcel Bendig o seriálu říká: „Jsem rád, že Lynč má ambici ukázat, jak to u nás doopravdy je. Věřím, že rasistům může otevřít oči a třeba je změnit k lepšímu.“ A další protagonista dodává: „Téma rasismu je velmi palčivé a je dobře, že se mu tento seriál věnuje, protože může společnosti určitým způsobem nastavit zrcadlo a otevřít diskuzi, která by se neměla odehrávat jen na politické úrovni. Díky seriálu se téma objeví i v dramatické tvorbě a může se tak více dostat mezi lidi.“

Kdo by neměl uvědomělého ztvárnění útlaku menšin ještě dost a nechtělo se mu spát, na toho čekala na ČT2 od 22 hodin další perla, kterou se divák mohl de facto retrospektivně vrátit do raného období téhož tvůrčího proudu, jehož je seriál Lynč současným vyjádřením.

Americký film z roku 1962 Jako zabít ptáčka je příběhem černocho, obviněného ve třicátých letech na americkém venkově ze znásilnění bělošky. Obhajuje ho advokát Atticus Finch, kterého charismaticky ztělesnil Gregory Peck. Je zinscenována štvance na domnělého černého násilníka a chystá se rasistický proces, který má být výstrahou všem občanům černé pleti. Přestože se zjistí, že skutečným pachatelem je rasista Boo Radley (Robert Duvall), je obžalovaný černocho zastřelen. Za vším stojí samozřejmě „zakořeněná rasová nenávisť“ obyvatel jižanského městečka.

Čestný bílý právník Atticus Finch se nenechá zastrašit bílou spodinou, jejíž hlavním životním projevem je patologická nenávisť k černým a ke každému, kdo by se jich chtěl zastat. Přestože advokát soudní při prohraje, zůstává příkladem osvícenectví, humanismu a moudrosti. Ale rozvášněný dav, naplněný nenávisť a předsudky, nezastavíš ... Nikoli náhodou připomíná jádro příběhu současný český seriál Lynč. Ne náhodou byl oceněn třemi Oscary.

Film Jako zabít ptáčka byl natočen podle o rok staršího románu spisovatelky Harper Leeové, za který dostala pro změnu Pulitzerovu cenu. Jedna nadšená recenzentka popisuje knihu slovy: „Hlavní témata zahrnují rasovou nespravedlnost a zničení nevinnosti. Harper Lee se zde také zaměřuje na otázky společenských tříd, odvahy, soucitu a genderových rolí na americkém Hlubokém jihu. Kniha Jako zabít ptáčka se často používá při výuce v anglicky mluvících zemích v případech, kdy je potřeba vyzdvihnout toleranci a odsoudit předsudky.“

Pondělní tematický večer s utlačovanými menšinami je drobná, ale typická ukázka ideologického podhoubí, z něhož pramení programová skladba ČT a její poselství o světě, a které se nepromítá zdaleka jen do zpravodajství či publicistiky. Jak věděl každý systém a každý propagandista, obyčejný člověk se o politiku do hloubky nezajímá a určité hodnotové preference a automatismy je nejspodnější dostat mu do krve tím, co sám dobrovolně vstřebává a vnímá jako zábavu.

Masochistické sebeobviňování, všudypřítomné v diskurzu poválečné bílé kultury, má daleko k běžné a zdravé sebereflexi, neboť je stále zřetelněji ukotveno v dogmatu, že každý bílý člověk je latentní utlačovatel, minimálně účastí na vytváření a sdílení prostředí

institucionálního rasismu. Podle progresivních teorií existuje společenské status quo: bílý Evropan, ať už v USA nebo v Evropě, nemůže nebýt rasista, může si svůj rasismus – v ideálním případě – pouze uvědomovat, což ho malinko přibližuje k vykoupení, a dává mu šanci alespoň trochu odčinit křivdy spáchané bílou civilizací na utlačovaných minoritách.

Pravidlem však je, že tyto křivdy úplně napraveny nemohou být nikdy, proto tolerance a ústupky vůči chování menšin, jejich požadavkům a jakékoli individuální nebo skupinové agresi, musí být v zásadě nekonečné a bezvýhradné.

Podle šablony umělců nové levice se mění jen forma, jádro obsahu je neměnné: bílá spodina, tedy onen „nevzdělaný frustrovaný bílý muž“, má vlastní vinou dost problémů, je chudý, závistivý, hloupý, zaostalý, pročež svoji zášť přenáší na menšiny, aby si na nich vybil frustraci z vlastního bezútěšného bytí. Činí tak z podstaty věci bez skutečné interakce s metafyzickým fundamentem existenční podstaty menšin, ať už na kolektivní nebo individuální rovině, neboť tu vůbec není schopen ve své omezenosti reflektovat a analyzovat.

Skutečností ovšem je, že není povoleno ji vnímat a kriticky zkoumat ani méně omezeným zástupcům bílé rasy, z obavy z možného negativního dopadu takové ideologicky nepředpojaté analýzy na nadšení lidu, vstupujícího do dalších a dalších etap budování multikulturní společnosti.

K fenoménu menšin se proto v rámci hodnocení mezietnického soužití de facto vůbec nepřistupuje jako k relevantnímu faktoru, fungují jen jako neutrální veličina, jíž jsme povinováni respektem, a jsou zároveň nástrojem permanentního testování naší tolerance, jakožto zkoušky z dospělosti celé moderní společnosti.

Tento model jsme doposud znali od nás zejména v oblasti povinného vnímání židovské a romské problematiky, nyní začíná agenda bytnět a na programu je progresivní zneužití dalších menšin, etnických či vůbec libovolných, včetně, jak známo, „většinové“ menšiny žen, protože každá tato menšina či „menšina“ je jednou z hlav zuřivé saně neoliberalistické diktatury, realizující divoké sny Frankfurtské školy v obludné mašinérii, metastázující do každého rozměru naší existence.

Souběh Lynče a Jako zabít ptáčka na ploše jednoho česko-televizního večera hezky ilustruje, jak tento styl propagandy, v Americe živý již od plného rozvinutí kulturního vlivu neomarxismu v šedesátých letech, se stále důrazněji etabluje u nás. Má pár desítek let zpoždění a je proto nastolován s hysterickým spěchem a nesmlouvavostí svých progres-agresorů, kteří cítí zpoždění a snaživě dohánějí západní expres. Jenže se ukazuje, že náskok „vyspělého světa“ je přece jen příliš velký, a co se u nás jeví jako společensky přínosné a progresivní, je už na Západě přijímáno mnohdy s rozpaky a neobstojí před kritickým okem nastupujících, ještě bdělejších politruků.

Obě díla se dočkala mohutné propagace a uznání. Každé ve své době. A v tom je překvapivé jádro pudla.

Za spíše úsměvné lze ještě považovat zjištění, že mnoha dnešním aktivistům se staré jižanské antirasistické agitky nelíbí, neboť černoši tam vystupují jako lidé s trochu naivní, dětskou mentalitou, jsou jen pasivní složkou děje, což se v dnešní progresivní době už moc nehodí. Kritici „*poukazují na malou hloubku černošských charakterů; obecně je kniha některými černošskými čtenáři přijímána rozporuplně, ačkoli na mnoho bílých dokáže velmi zapůsobit*“ (sic!).

Jenže liberálové jsou nesmiřitelně progresivní, a tady už úsměv mrzne na rtech. Zatímco na ČT s velkou slávou inzerují antirasistickou klasiku, v takové Kanadě už mezitím dospěli k názoru, že *Jako zabít ptáčka* je vlastně rasistické a násilnické dílo, a bude proto vyřazeno z učebních osnov. Přesně jeden den po odvysílání filmu proběhla médii následující zpráva:

Školská rada v kanadském regionu Peel v Ontariu doporučila učitelům anglické literatury, aby z učebních osnov a povinné literatury vypustili román spisovatelky Harper Leeové *Jako zabít ptáčka*, považovaný od roku 1960 za klasické dílo americké literatury. Kniha, za niž autorka získala prestižní Pulitzerovu cenu, je podle členů školské rady rasistická. Posiluje stereotyp bílého muže jakožto zachránce a tím pádem znevýhodňuje černou rasu. Na případ upozornil server kanadského deníku *National Post*.

„Využívání podobně laděných textů pro otevření diskuse o rasismu pro černošské studenty, kteří toto bezpráví zažívají na vlastní kůži, by bylo sotva prospěšné,“ argumentoval rozhodnutí rady její předseda. Podle školské rady kniha nevhodně využívá rasistických výrazů a také příliš živě zobrazuje násilí prováděné na obyvatelích tmavé pleti. Žádost o stažení knihy z osnov vzešla podle předsedy školské rady přímo od rodičů černošských studentů. (Zdroj: *Škola v Kanadě vyškrtla z osnov román Jako zabít ptáčka*. Aktuálně.cz 23. října 2018)

Zkusme se vžít do pocitů lidí, kteří jsou dojatí antirasistickým vyzněním příběhu, a v souladu s doporučeními používají knihu jako edukační prostředek v afirmačním procesu a při výchově k diverzitě, aby náhle zjistili, že kniha už je pro mládež nevhodná kvůli rasismu. Jak se to dá pochopit? Jsme očitými svědky nástupu vrcholné fáze neomarxistické revoluce, na kterou je už i orwellovská logika krátká.

Zatímco všechny předchozí totality rády připomínaly svůj vítězný boj se společenským protivníkem, udržovaly tento boj v paměti lidu, stavěly mu památníky a reflektovaly ho donekonečna v uměleckých dílech, neomarxisté půjdou nepochybně ještě dál a chystají se k úplnému výmazu historické paměti.

Právě příklad proměn oficiálního statusu fenoménu amerického rasismu dokonale ilustruje princip zametání stop. V první fázi boje bylo sugestivní umělecké ztvárnění útlaku menšin a odporosti bílého rasismu jednou z nejuděrnějších zbraní propagandy. Při gradujícím potírání vnímání jakýchkoli rozdílů a striktním požadavku na rasovou slepotu začíná být stále častěji

nepřijatelné, aby docházelo k zobrazování minulých křivd, neboť potomci utlačovaných by se tím mohli cítit poškozeni na svých citech a lidských právech.

Je to součást bezpečného mentálního prostoru na amerických a kanadských školách, kde nesmí existovat v rámci výuky a obecné komunikace žádné téma, slovo, pohled nebo gesto, kterým by se kdokoli mohl cítit jakkoli ohrožen na svém psychickém klidu a názorové stabilitě.

Samotné povědomí o faktu, že barevní Američané byli někdy ve vztahu k bílým v ponižujícím postavení, je pro ultraliberály a jimi infikované černošské aktivisty nesnesitelné. Zatímco tedy dříve byl rasismus donekonečna omílaný, posléze se stane i připomínka jeho existence hrubou urážkou. I když je realita „staré Ameriky“ zobrazována v pro-černošsky idealizovaném a výhradně proti-bělošském duchu, samotná reflexe skutečnosti, že jejich předci někdy byli podřízeni bílým, může být dnešními černochoy vnímána jako násilí páchané dnes na nich.

Obdobně to už funguje na zámořských univerzitách, kde studenti žádají, aby celé akademické prostředí bylo „bezpečnou zónou“, tedy bez „traumat“. Traumatem se přitom myslí jakýkoli projev, kterým by se některý student mohl cítit uražen z pozice své příslušnosti k jakékoli sociální, etnické, rasové, národní, sexuální nebo jiné „znevýhodněné“ skupině. „Spouštěče“ těchto traumat, tedy veškerá nežádoucí témata, výrazy, gesta atd., jsou důsledně vylučovány z diskurzu, aby nehrozilo, že se s nimi studenti setkají.

Fragmenty nežádoucích témat pak nesmí být třeba jen ve formě pouhého slova nebo obrázku ani součástí většího celku nebo kontextu, jinak třeba z liberálně-levicového hlediska hodnotově zcela neutrálního, nebo dokonce pozitivního, neboť i tak mohou vyvolat u dotyčného příslušníka menšiny pocity ponížení a nelibosti. Porušení „bezpečné zóny“, tedy de facto jakákoli konfrontace budoucích intelektuálů s nežádoucím nebo nepohodlným názorem, se považuje za násilí páchané na studentech.

Tato logika musí vést zákonitě k úvaze, že generace narozené za padesát, sto let by už měly žít v přesvědčení, že na americkém Jihu tvořili lidé odjakživa vzorovou multikulturní společnost. Z tohoto důvodu bude muset být minimálně emoční a kulturní historie vygumována tak dokonale, že budou režimem odsouzena k postupnému zapomenutí i díla, která byla po desetiletí jeho biblemi.

Zní to nemožně, ale pamatujme, jak zábavně ještě před sto lety vypadala úvaha, že neexistují rasové rozdíly. Dnes si Američan, který nechce spáchat existenční sebevraždu, při takovém tvrzení neodvážá ani pozvednout obočí. Nehledě na to, jak se naši nepoučení předci ještě nedávno vesměs vážně domnívali, že člověk se prostě rodí jako žena nebo jako muž.

Neoliberálové díky bezmála absolutní moci, jíž vládou nad naším politickým, finančním, mediálním, výchovným, kulturním, zábavním a všeobecně normotvorným světem, mohou kdykoli vyhlásit oficiální *neexistenci* čehokoli, na co se zaměří při svém bažení po odhalování sociálních konstruktů a předsudečných stereotypů. Je to další důkaz, že žijeme v době sociálního experimentu tak šíleného a nemocného, že nic podobného dosud lidské pokolení

nezažilo.

Psáno pro Dělský potápěč.